Landstingsrådsberedningen

SKRIVELSE
2016-05-11

LS 2016-0346

Landstingsstyrelsen

Yttrande över betänkandet Integritet och straffskydd (SOU 2016:7)

Föredragande landstingsråd: Torbjörn Rosdahl

Ärendebeskrivning

Justitiedepartementet har genom remiss bjudit in Stockholms läns landsting att lämna synpunkter på betänkandet Integritet och straffskydd (SOU 2006:7).

Förslag till beslut

Landstingsrådsberedningen föreslår landstingsstyrelsen besluta

att lämna yttrande till Justitiedepartementet över betänkandet Integritet och straffskydd (SOU 2016:7) i enlighet med landstingsdirektörens förslag till yttrande

att omedelbart justera beslutet.

Landstingsrådsberedningens motivering

Betänkandet innefattar och behandlar olaga integritetsintrång såsom olaga hot, ofredande, förtal, förolämpningar och det straffrättsliga skyddet i förekommande fall för den enskildas personliga intigritet.

Det är viktigt att lagstiftningen utvecklas i takt med samhällsutvecklingen och möjligheten att använda ny teknik och nya media.

Det är dock viktigt att inte regelverk skapar onödiga hinder för samhällsdynamiken eller begränsar grundlagsskyddet.

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 26 april 2016
Förslag till yttrande
Sammanfattning av betänkandet Integritet och straffskydd (SOU 2016:7)

T. Rosdahl

Torbjörn Rosdahl

Carl Rydingstam

Landstingsstyrelsens förvaltning
SLL Juridik

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2016-04-26

LS 2016-0346

Handläggare: Pär Kramming

Ankom
Stockholms läns landsting
2016 -05- 02
Dnr LS 2016-0346
Rotel I

Landstingsstyrelsen

Yttrande över betänkandet Integritet och straffskydd (SOU 2016:7)

Ärendebeskrivning

Justitiedepartementet har genom remiss bjudit in Stockholms läns landsting att lämna synpunkter på betänkandet Integritet och straffskydd (SOU 2006:7).

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 26 april 2016
Förslag till yttrande
Sammanfattning av betänkandet Integritet och straffskydd (SOU 2016:7)

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslås besluta

att lämna yttrande till Justitiedepartementet över betänkandet Integritet och straffskydd (SOU 2016:7) i enlighet med landstingsdirektörens förslag till yttrande.

Förvaltningens förslag och motivering

Sammanfattning
De föreslagna lagändringarna i betänkandet Integritet och straffskydd (2016:7) syftar till att stärka det straffrättsliga skyddet för enskildas personliga integritet.

Utöver förslagen som skärper det straffrättsliga skyddet för integriteten införs en ny straffrättslig bestämmelse, olaga integritetsintrång, för skydd av särskilt känsliga uppgifter. Landstinget blir genom nya bestämmelser i lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor ansvarigt för att ta bort eller på annat sätt hindra spridning av information på webbplatsen som innebär olaga hot eller olaga integritetsintrång. De åtgärder som förslaget kräver vidtas redan och medför därför för landstingets del ingen förändring.

Förvaltningen delar utredningens överväganden och bedömningar, när det gäller behovet av ett utökat straffrättsligt skydd för den personliga integriteten och tillstyrker därför förslaget i sin helhet.

Bakgrund
Stockholms läns landsting har beretts möjlighet att lämna synpunkter på betänkandet Integritet och straffskydd (SOU 2016:7). Utredningen har gjort en översyn av det straffrättsliga skyddet för den personliga integriteten, särskilt mot bakgrund av hur samhällsutvecklingen och den tekniska utvecklingen har förändrat möjligheterna till kommunikation och följaktligen möjligheten att begå sådana gärningar som innebär hot och kränkningar. Utredningens förslag utökar det straffrättsliga skyddet för enskildas personliga integritet när det gäller sådana gärningar.

I betänkandet lämnas förslag på ett stärkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten genom bl.a. en ny straffbestämmelse i 4 kap. brottsbalken (BrB) om *olaga integritetsintrång*. Den föreslagna straffbestämmelsen syftar till att motverka de ökade möjligheterna att idag sprida integritetskränkande uppgifter via internet och annan elektronisk kommunikation. Det är numera enkelt att nå ett stort antal personer samtidigt och uppgifter som sprids är svåra att få bort och kan ligga kvar under oöverskådlig tid.

Bestämmelsen om olaga integritetsintrång kommer att straffbelägga spridning av integritetskränkande uppgifter som den enskilde har ett berättigat intresse av att få hemlighålla. Sådana uppgifter föreslås vara bild eller annan uppgift om någons sexualliv eller hälsotillstånd, bild eller annan uppgift om att någon utsatts för ett allvarligt brott, bild på någon som befinner sig i en mycket utsatt situation, bild på någons nakna kropp, eller annan liknande bild eller uppgift om någons privatliv. Straffansvaret ska gälla endast om spridningen var ägnad att medföra kännbar skada för den som bilden eller uppgiften rör.

Utredningen har även gjort en översyn av brottsbalkens befintliga straffbestämmelser till skydd för den personliga integriteten. Genom denna översyn föreslås tillämpningsområdet för olaga hot, ofredande, förolämpning samt förtal och grovt förtal utvidgas.

Utredningen föreslår också att ansvaret hos tillhandahållare av så kallade elektroniska anslagstavlor ska utvidgas på så sätt att tillhandahållaren blir skyldig att ta bort eller på annat sätt hindra spridning av information som innebär olaga hot eller olaga integritetsintrång.

Slutligen föreslås att grunderna för rätt till brottskadeersättning ska utvidgas till att även omfatta vissa ärekränkningsbrott.

Överväganden
Lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor är tillämplig på webbplatser och andra forum som har kommentars- eller chattfunktioner och där inläggen inte förhandsgranskas, exempelvis Facebook-sidor och bloggar där läsare kan publicera kommentarer utan förhandsgranskning. Landstinget skulle genom den föreslagna ändringen bli förpliktat att ta bort eller på annat sätt hindra spridning av eventuella meddelanden på landstingets webbplatser som uppenbart bryter mot brottsbalkens bestämmelser om olaga hot och olaga integritetsintrång.

När landstinget använder sådana forum för sin kommunikation, berörs landstinget av den förslagna utvidgningen av straffansvaret. Förvaltningen bedömer dock inte att utvidgningen kräver några förändringar av landstingets verksamhet, eftersom de åtgärder som förslaget kräver redan regelmässigt vidtas då sådana forum används.

Förvaltningen delar utredningens överväganden och bedömningar, när det gäller behovet av ett utökat straffrättsligt skydd för den personliga integriteten och tillstyrker förslaget i sin helhet.

Ekonomiska konsekvenser av beslutet

Beslutet har inga ekonomiska konsekvenser.

Miljökonsekvenser av beslutet

I enlighet med landstingets Miljöpolitiska program 2012-2016 har hänsyn till miljön beaktats och slutsatsen är att det inte är relevant med en miljökonsekvensbedömning i detta ärende.

Toivo Heinsoo
Landstingsdirektör

Anne Rundquist
Chefsjurist

Landstingsstyrelsens förvaltning

YTTRANDE
2016-05-24

Diarienummer
LS 2016-0346

Justitiedepartementet
Ju2016/01003/L5

Yttrande över betänkandet Integritet och straffskydd (SOU 2016:7)

Justitiedepartementet har genom remiss bjudit in Stockholms läns landsting att lämna synpunkter på betänkandet Integritet och straffskydd (SOU 2006:7).

Landstinget konstaterar att förslagen i betänkandet främst får betydelse för landstingets verksamhet när landstinget i sin kommunikation tillhandahåller så kallade elektroniska anslagstavlor. De utökade skyldigheter som utredningen föreslår uppfylls redan idag av landstinget, som välkomnar lagförslaget.

I övrigt delar landstinget utredningens syn på vikten av att förstärka den personliga integriteten vid användande av olika medier. Utvecklingen av internet och andra elektroniska kommunikationsformer har inneburit stora förändringar och möjligheter för den enskilde att sprida information, uttrycka åsikter och bilda opinion. Den tekniska utvecklingen ställer krav på lagstiftaren att ingripa mot spridande av information som får anses utgöra oacceptabla integritetsintrång. Genom nu föreslagna ändringar understöds möjligheten att värna om den personliga integriteten. Landstinget tillstyrker lagförslaget i dess helhet.

Ankom
Stockholms läns landsting
2016 -03- 01
Dnr LS 2016-0346

Sammanfattning

Vårt uppdrag

Vår övergripande uppgift har varit att göra en bred översyn av det straffrättsliga skyddet för enskildas personliga integritet, särskilt när det gäller hot och andra kränkningar. Vårt uppdrag har varit att analysera om det straffrättsliga skyddet är ändamålsenligt eller om det bör förändras. Enligt våra direktiv bör en väsentlig del av den analysen inriktas på hur samhällsutvecklingen och den tekniska utvecklingen har förändrat möjligheterna till kommunikation och följaktligen möjligheten att begå sådana gärningar som innebär hot och kränkningar. Med den analysen som grund har uppdraget gått ut på att särskilt ta ställning till om

- straffbestämmelserna om olaga hot, ofredande, förtal och förolämpning och – om det behövs – andra straffbestämmelser till skydd för den personliga integriteten bör förtydligas, utvidgas eller ändras på något annat sätt,
- det straffrättsliga skyddet bör kompletteras när det gäller spridning av integritetskränkande uppgifter utanför det grundlagsskyddade området,
- det bör införas ett utvidgat straffansvar för den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla och som inte tar bort eller på annat sätt förhindrar spridning av meddelanden som kränker enskildas personliga integritet och
- om mer kvalificerade ärekränkningsbrott bör kunna ge rätt till brottsskadeersättning.

Våra allmänna utgångspunkter

Vårt uppdrag handlar om att förstärka det straffrättsliga skyddet för den personliga integriteten. Vi har inte kunnat ge något kort eller entydigt svar på vad som inbegrips i den personliga integriteten. Ofta beskrivs det som att människan är omgiven av en sfär som är skyddsvärd på flera olika sätt. Det straffrättsliga skyddet bör då för det första gälla angrepp utifrån – fysiskt eller psykiskt – mot denna sfär. Grundläggande behov hos människan att känna trygghet och välbefinnande fordrar att hon skyddas och fredas från sådana angrepp. Det straffrättsliga skyddet bör utöver det gälla den del av den privata sfären som brukar beskrivas som privatlivet och avse personlig information och uppgifter om privatlivet, sådant som varje individ själv bör få hålla för sig själv och bestämma i vilken mån det ska komma till andras kännedom och därmed lämna den skyddande privata sfären.

Sverige ska leva upp till internationella åtaganden och vår grundlag ställer krav när det gäller både skyddet för privatlivet och skyddet för yttrandefriheten. Straffrätten bör utformas så att det blir en rimlig balans mellan integritet och yttrandefrihet. I artikel 8 i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna (Europakonventionen) föreskrivs att var och en har rätt till respekt för sitt privatliv och i artikel 10 anges att var och en har rätt till yttrandefrihet. Straffbestämmelser som syftar till att skydda integriteten och privatlivet kan samtidigt inskränka yttrandefriheten. Det måste därför göras en avvägning mellan de ibland motstående intressen som kommer till uttryck i dessa artiklar i Europakonventionen. Av regleringen i 2 kap. regeringsformen (RF) följer också att det behöver vara en god balans mellan integritet och yttrandefrihet och att yttrandefriheten bara får inskränkas till det som är nödvändigt i ett demokratiskt samhälle.

Skyddet för integriteten har också den funktionen att det blir ett skydd för den fria åsiktsbildningen och yttrandefriheten och därmed i förlängningen ett skydd för demokratin. Yttrandefriheten kan angripas genom att människor inte vågar yttra sig. Hot mot journalister, debattörer, opinionsbildare och andra kan riskera att den hotade avstår från att yttra sig eller delta i den offentliga debatten. Det finns därför ett starkt samhällsintresse av att människor känner trygghet i att kunna kommunicera, förmedla nyheter

och delta i samhällsdebatten och i det fria åsiktsutbytet utan att deras personliga integritet på olika sätt angrips.

Teknikutvecklingen innebär både möjligheter och risker. Genom olika forum på internet finns det i dag – i förhållande till vad som gällde tidigare – väsentligt större möjligheter för människor att uttrycka sina åsikter, ifrågasätta andras ståndpunkter och att väcka och bilda opinion. Fördelarna med denna utveckling är uppenbara, inte bara för individer utan också för det demokratiska samhället. Samtidigt är det uppenbart att de nya sätten att kommunicera och sprida information innebär risker för integriteten, i den meningen att enskilda kan utsättas för integritetskränkningar från andra enskilda. Det gäller bl.a. sådant som den stora spridning som information via internet får, svårigheterna att få bort sådant som en gång tillgängliggjorts via internet, de ökade möjligheterna att nå andra människor med hot och kränkningar samt de gynnsamma förutsättningarna för anonymitet. Denna utveckling innebär att det straffrättsliga skyddet måste ses över så att det på ett tydligare sätt kan omfatta nya kommunikationsformer och andra relevanta företeelser som inte fanns vid lagstiftningens tillkomst. Det finns också flera forskningsrapporter som visar att kvinnor och flickor utsätts för integritetskränkande brott av sexualiserad natur. Forskningen visar också att pojkar utsätts för kränkningar kopplade till sexualitet och utseende. Vidare kan det framhållas att integritetskränkande brott ofta utgör s.k. hatbrott.

Samhällsutvecklingen – främst de ökade möjligheterna till kommunikation och informationsspridning – innebär att det straffbara området kan behöva vidgas.

Det straffrättsliga skyddet bör inriktas på sådant som inte kan motverkas med andra medel. En kriminalisering bör förutsätta att det är fråga om beteenden som kan orsaka skada eller personligt lidande i sådan grad att det finns ett samhälleligt intresse av att tillhandahålla ett straffrättsligt skydd. Det straffrättsliga skyddet bör därför omfatta angrepp på integriteten som är så allvarliga att det är nödvändigt att använda kriminalisering.

Vi föreslår en ny straffbestämmelse om olaga integritetsintrång

Vi föreslår att det införs en ny straffbestämmelse i 4 kap. brottsbalken (BrB) om olaga integritetsintrång. Den nya bestämmelsen innebär ett straffansvar för den som gör intrång i någon annans privatliv genom att sprida bild eller annan uppgift på ett sätt som är ägnat att medföra kännbar skada för den som uppgiften rör.

Genom internet och annan elektronisk kommunikation har möjligheterna att sprida integritetskränkande uppgifter om andra ökat väsentligt. Nya skyddsintressen har därför uppkommit och enligt vår mening medfört ett väsentligt ökat behov av ett bättre utformat straffrättsligt skydd för privatlivet och den personliga integriteten.

Sverige har en positiv skyldighet enligt artikel 8 i Europakonventionen att ge enskilda ett verkningsfullt skydd för privatlivet. Samtidigt måste beaktas att en ny straffrättslig reglering ska innebära en god balans mellan skyddet för privatlivet och skyddet för yttrandefriheten. De nuvarande straffrättsliga, civilrättsliga och offentligrättsliga regler som finns till skydd mot spridning av integritetskränkande uppgifter har delvis andra utgångspunkter och skyddsintressen än integritet och privatliv och de ger enligt vår bedömning inte ens sammantaget ett tillräckligt skydd. Vi har därför kommit fram till att ett nytt straffrättsligt skydd i 4 kap. BrB mot allvarligare fall av intrång i privatlivet genom spridning av integritetskränkande uppgifter bör införas – genom en bestämmelse om olaga integritetsintrång.

Den nya bestämmelsen bör enligt vår bedömning endast omfatta allvarliga och uppenbara fall av intrång i privatlivet och kränkningar av den personliga integriteten. Bestämmelsen avgränsas därför till de slag av uppgifter som den enskilde typiskt sett har starka skäl att hemlighålla.

Den nya straffbestämmelsen om olaga integritetsintrång ska gälla den som gör intrång i någon annans privatliv genom att sprida

- bild eller annan uppgift om någons sexualliv,
- bild eller annan uppgift om någons hälsotillstånd,
- bild eller annan uppgift om att någon utsatts för ett allvarligt brott,

- bild på någon som befinner sig i en mycket utsatt situation, eller
- bild på någons nakna kropp.

Bestämmelsen ska inte vara uteslutande begränsad till dessa slag av uppgifter utan straffansvaret ska också gälla spridning av liknande bild eller uppgift om någons privatliv.

Endast då spridningen av bilderna eller uppgifterna var ägnad att medföra kännbar skada för den som uppgiften rör ska det föreligga ett straffansvar. Med skada avser vi skada på privatlivet och den personliga integriteten. Genom att privata uppgifter sprids till andra mot någons vilja (eller i vart fall utan dennes giltiga samtycke) sker det ett intrång i privatlivet hos den person som uppgiften rör. Kravet på att spridningen ska medföra kännbar skada innebär att det bör handla om situationer där en spridning av uppgifter kan leda till psykiskt lidande och andra allvarliga negativa personliga konsekvenser för den enskilde.

En uppgift ska enligt vårt förslag anses spridd om den är tillgängliggjord för fler än ett fåtal personer. Straffansvaret ska vara oberoende av vilken teknik för spridning som har använts, t.ex. genom internet eller annan elektronisk kommunikation, genom papperskopior eller muntligen.

Enligt vårt förslag ska det gälla ett undantag från straffansvar i de fall där spridningen, med hänsyn till syftet och övriga omständigheter, var försvarlig. Vid bedömningen av frågan om straffansvar ska det göras en avvägning mellan skyddet för privatlivet och värnandet av yttrandefriheten. Det kan t.ex. gälla i fall då det funnits ett tydligt allmänintresse av att uppgiften sprids.

Straffet för brott av normalgraden ska vara böter eller fängelse i högst två år. Enligt vårt förslag ska det även införas ett grovt brott. Straffet för grovt brott ska vara fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om gärningen, med hänsyn till bildens eller uppgiftens innehåll, det sätt som spridningen skett och omfattningen av spridningen, har varit ägnad att medföra mycket kännbar skada för den som bilden eller uppgiften rör.

Sekretess ska gälla i domstol när mål om olaga integritetsintrång prövas. Det ska vara fråga om samma slag av sekretess som idag gäller i bl.a. mål om sexualbrott, brott mot tystnadsplikt, utpressning och människohandel.

Olaga integritetsintrång ska enligt vårt förslag åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Vi föreslår därutöver att straffbestämmelsen om olaga förföljelse i 4 kap. 4 b § BrB ska utvidgas till att omfatta även gärningar som utgör olaga integritetsintrång. Fridskränkningsbrotten i 4 kap. 4 b § BrB kommer att omfatta olaga integritetsintrång utan att det behöver göras någon lagändring.

Vi har gjort en översyn av befintliga straffbestämmelser i brottsbalken till skydd för den personliga integriteten

Olaga hot

Vi föreslår att bestämmelsen om olaga hot i 4 kap. 5 § BrB ändras i två avseenden. Dels anges i vårt förslag att ett hot blir straffbart om det är ägnat att framkalla allvarlig *oro*, i stället för som tidigare allvarlig *fruktan*. Dels föreslår vi att bestämmelsens tillämpningsområde vidgas genom att det blir straffbart att hota med fler slag av brottsliga gärningar än i dag.

Vi bedömer att bestämmelsen om olaga hot inte motsvarar de behov av ett straffrättsligt skydd som finns i dag. Nya möjligheter till elektronisk kommunikation ökar risken för brott mot den personliga integriteten. Det medför enligt vår bedömning behov av ett straffrättsligt skydd mot hot som går ut på att utsätta någon för brott mot integriteten. Tillämpningsområdet för bestämmelsen om olaga hot bör därför utvidgas till att avse hot om brott mot den enskildes frihet eller frid. Vårt förslag innebär att det kan vara straffbart att hota med att sprida mycket integritetskränkande bilder och andra uppgifter om någon annan, dvs. att hota med att utsätta någon för ett olaga integritetsintrång. Det kan också vara straffbart att hota någon med ett hemfridsbrott. En utvidgning av bestämmelsen om olaga hot innebär också enligt vår bedömning att förtäckta hot om brottsliga gärningar kan träffas av straffansvar i större utsträckning än i dag.

Vi föreslår också att bestämmelsen om olaga hot förtydligas och att nivån för straffbarhet på ett tydligare sätt ger uttryck för hur bestämmelsen har tillämpats av domstolarna. Genom den nya lydelse som vi föreslår, förutsätts inte längre att hotet ska ha varit

ägnat att framkalla allvarlig *fruktan*, utan det räcker med att hotet har varit ägnat att framkalla allvarlig *oro*. I praktiken innebär den nya lydelsen enligt vår bedömning i första hand en anpassning till och kodifiering av hur bestämmelsen i stor utsträckning redan tillämpas av domstolarna.

Genom den lydelse som vi föreslår, blir det straffbart att hota någon annan med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig oro för sin egen eller annans säkerhet till person, egendom, frihet eller frid.

Ofredande

Vi föreslår att bestämmelsen om ofredande i 4 kap. 7 § BrB ändras i några avseenden. Det tydliggörs i vårt förslag att gärningar som kan innebära kännbara fridskränkningar omfattas av straffansvar. Bestämmelsen anpassas dessutom till nya sätt för människor att kommunicera och utvidgas i viss mån.

Vi har bedömt att bestämmelsen om ofredande bör moderniseras på så sätt att den tydligt omfattar även nya sätt på vilka människor kan kommunicera och närma sig andra på sådant sätt att det kränker andras frid. Det avgörande för straffansvar bör därför vara om en kännbar fridskränkning kan uppkomma – inte det sätt på vilket det kan ske.

Bedömningen ska utgå från omständigheterna i det enskilda fallet. Straffansvaret måste dock avgöras utifrån en allmänt hållen norm för vad som utgör ett oacceptabelt beteende och vad man som enskild inte bör förväntas tåla. Detta kommer genom vårt förslag till uttryck genom att det för straffansvar förutsätts att det är frågan om ett hänsynslöst agerande mot någon annan som varit ägnat att kränka den andres frid på ett kännbart sätt.

Den tidigare exemplifieringen av olika straffbara handlingar i bestämmelsen utgår. Genom bestämmelsens nya lydelse omfattas olika slags hänsynslösa ageranden mot någon annan som innebär angrepp på den andres privata och fredade sfär. Det innebär att straffbestämmelsen inbegriper en rad olika hänsynslösa beteenden som

- angrepp på den fysiska och rumsliga sfären,

- andra angrepp som stör någons lugn, harmoni och sinnestillstånd och
- ageranden som tvingar någon att tåla olägenheter eller utföra dispositioner inom den privata sfären.

Genom den nya lydelse som vi föreslår ska den som agerar hänsynslöst mot någon annan på ett sätt som är ägnat att kränka den andres frid på ett kännbart sätt dömas för ofredande. Den nya lydelsen innebär att bestämmelsen på ett tydligare sätt omfattar nya sätt att kommunicera och rikta angrepp mot någon annan genom internet. För straffansvar ska inte längre förutsättas att ett angrepp måste ha uppfattats av den angripne redan när det företas. Brottet fullbordas när det sker ett fysiskt gränsöverskridande eller när angreppet uppfattas av den angripne. Vårt förslag innebär också att ett enstaka yttrande under vissa förhållanden ska kunna innebära ett straffbart ofredande, i de fall innehållet och sättet meddelandet framförs på kan anses utgöra en kännbar fridskränkning. Detta innebär i viss mån en utvidgning av det straffbara området.

Förtal och grovt förtal

Vi föreslår att bestämmelsen om förtal i 5 kap. 1 § BrB moderniseras och utformas i linje med hur den kommit att tillämpas. Därutöver föreslår vi att rekvisiten för grovt förtal i 5 kap. 2 § BrB förtydligas.

Vi har analyserat det straffrättsliga skyddet för den s.k. objektiva äran, mot bakgrund av samhällsutvecklingen och de nya sätt att kommunicera mellan människor som hela tiden utvecklas. Förtalsbrottets tillämpningsområde bör enligt vår bedömning utvecklas i linje med hur bestämmelsen tillämpats i praxis och ha ett skyddsintresse som svarar mot dagens behov av att skydda enskilda från att få anseendet skadat. Förtalsbrottet bör också liksom hittills ge utrymme för en avvägning mellan yttrandefriheten och skyddet för privatlivet och bestämmelsens tillämpning bör kunna utvecklas i takt med samhällsförändringarna och praxis från Europadomstolen. Bedömningen av vilka uppgifter som bör vara straffbara att lämna – och även tillämpningen av åtalsprövningsregeln – måste enligt vår

bedömning tolkas i ljuset av hur samhällsvärderingarna ändras över tid.

Vi har även analyserat om bestämmelsen – beträffande den grad av bestämdhet som krävs – på ett lämpligt sätt ger uttryck för vilka slags uppgifter som bör omfattas eller om gränsen i praxis satts för högt eller för lågt. Vi har kommit fram till att kravet på bestämdhet hos de uppgifter som kan omfattas av förtal har kommit att sättas relativt lågt i praxis. Gränsen har dock inte satts för lågt i praxis. Det finns enligt vår bedömning inte skäl att söka åstadkomma en utveckling där gränsen sätts ännu lägre och heller inte högre. Den nedre gräns för en uppgifts bestämdhet som har definierats i praxis bör därför ha fortsatt giltighet.

Enligt den nya lydelse som vi föreslår, ska den som lämnar uppgift om att någon är brottslig eller annan nedsättande uppgift om någon dömas för förtal, om uppgiften var ägnad att skada anseendet hos den som uppgiften avser. Enligt vårt förslag har rekvisitet ”klandervärd i sitt levnadssätt” utmönstrats, eftersom uttrycket i dag framstår som en överflödig exemplifiering som närmast tar sikte på moraliska värderingar gällande vissa levnadssätt. Uppgifter om någons levnadssätt, levnadsvanor, beteenden eller liknade omständigheter omfattas i stället enligt vårt förslag av en allmän regel som straffbelägger lämnande av nedsättande uppgifter.

Det ska liksom tidigare inte dömas till ansvar om det var försvarligt att lämna uppgiften och den var sann eller den som lämnade uppgiften hade skälig grund för den. Det innebär att domstolen i det enskilda fallet har möjlighet att göra en avvägning i förhållande till intresset av yttrandefrihet.

Vid bedömningen av om ett förtalsbrott är grovt bör enligt vår mening i tydligare omfattning än idag vissa aspekter gällande internet och annan elektronisk kommunikation kunna beaktas. Det åstadkoms genom att frågan om en uppgifts spridning bedöms på ett mer nyanserat sätt. Vid avgörandet av om ett förtalsbrott är grovt ska enligt vårt förslag uppgiftens innehåll, sättet för spridning av uppgiften och omfattningen av spridningen beaktas.

Förolämpning

Vi föreslår att det i bestämmelsen om förolämpning i 5 kap. 3 § BrB tydliggörs att gärningar som kan kränka någons självkänsla eller värdighet omfattas av straffansvar. Genom vårt förslag moderniseras också beskrivningen av vilka gärningar som kan utgöra en förolämpning.

Vi gör den bedömningen att det ursprungligt angivna skyddsintresset gällande förolämpningsbrottet – att skydda mot angrepp på någons ärekänsla och s.k. subjektiva ära – i dag framstår som förlegat. Bestämmelsen torde enligt vår bedömning inte heller idag fullt ut tillämpas med detta som utgångspunkt. Det finns dock enligt vår mening inte skäl att upphäva bestämmelsen. Bestämmelsen om förolämpning bör uttryckligen straffbelägga endast gärningar som kan vara kränkande för någon annans självkänsla eller värdighet. Bedömningen ska utgå från omständigheterna i det enskilda fallet. Straffansvaret måste dock avgöras utifrån en allmänt hållen norm för vad som utgör ett oacceptabelt beteende och vad man som enskild inte bör förväntas tåla. Detta kommer till uttryck genom att det i bestämmelsen anges att gärningen ska vara ägnad att kränka någons självkänsla eller värdighet.

Beskrivningen av det brottsliga handlandet i bestämmelsen ändras och moderniseras. Enligt den lydelse som vi föreslår ska straffansvar förutsätta att någon genom beskyllning, nedsättande uttalande eller förödmjukande beteende agerar mot någon annan på ett sätt som är ägnat att kränka den andres självkänsla eller värdighet.

Olaga hot, förtal och förolämpning som tryck- och yttrandefrihetsbrott

Olaga hot, förtal och förolämpning är tryck- och yttrandefrihetsbrott eftersom de ingår i tryckfrihetsförordningens s.k. brottskatalog. Vi föreslår att brottsbeskrivningarna i den brottskatalogen anpassas språkligt och innehållsmässigt till de ändringar vi föreslår i BrB gällande olaga hot, förtal och förolämpning. Genom den hänvisning som görs i yttrandefrihetsgrundlagen kommer ändringarna även få genomslag även på YGL:s tillämpningsområde.

Vi föreslår att ansvaret för tillhandahållare av elektroniska anslagstavlor ska utvidgas

Vi föreslår att straffansvaret enligt lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor (BBS-lagen) utvidgas i några avseenden.

I BBS-lagen föreskrivs ett straffansvar i vissa fall för den som tillhandahåller en s.k. elektronisk anslagstavla, dvs. en tjänst för elektronisk förmedling av meddelanden där användare kan sända in egna och ta del av andras meddelanden. Syftet med BBS-lagen är att lägga ett visst ansvar på den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla att utöva tillsyn och dessutom en skyldighet att agera så att meddelanden som uppenbart innebär vissa brott, bl.a. uppvigling och hets mot folkgrupp, tas bort eller hindras från att spridas vidare.

Vi har konstaterat att det finns ett behov av att se över BBS-lagen på ett övergripande och samlat sätt i ljuset av den teknikutveckling som skett sedan lagens tillkomst. Det ligger dock inte inom ramen för vårt uppdrag. Vi har bedömt att en utvidgning av det straffbara området – förutsatt att det finns tillräckliga skäl – kan göras inom ramen för den nuvarande BBS-lagen.

Vi har kommit fram till att det finns behov av att utvidga ansvaret enligt BBS-lagen till mer allvarliga brott mot den personliga integriteten, eftersom ett ansvar för tillhandahållaren i vissa fall kan vara det enda medel som står till buds mot spridning av integritetskränkande brott via internet. Vi har konstaterat att ett för omfattande ansvar för tillhandahållaren skulle innebära en oproportionerlig inskränkning av yttrandefriheten och en risk för en omotiverat hård självcensur och i förlängningen att enskilda erbjuds färre forum för att uttrycka åsikter och bilda opinion. Vår bedömning är att en utvidgning av tillhandahållarens ansvar kan göras om den inte blir större än att yttrandefriheten fortfarande värnas och kraven på rättssäkerhet och legalitet tillgodoses.

Vi föreslår att olaga hot och olaga integritetsintrång bör omfattas av en utvidgning av straffansvaret enligt BBS-lagen. Gällande dessa brottstyper finns det enligt vår bedömning ett stort behov både för den som utsatts för ett brott och för samhället av att spridning via elektroniska anslagstavlor kan förhindras. För båda dessa brottstyper har dessutom tillhandahållaren en realistisk möjlighet att ta ställning till om ett meddelande är sådant som avses i

respektive straffbestämmelse. Detta gäller enligt vår bedömning även med beaktande av kravet i BBS-lagen på att det ska vara uppenbart för tillhandahållaren att meddelandet är sådant.

Vi föreslår att rätten till brottsskadeersättning ska utvidgas till vissa ärekränkningsbrott

Vi föreslår att möjligheterna till brottsskadeersättning enligt brottsskadelagen (2014:322) ska vidgas i ett avseende.

Enligt de nuvarande reglerna kan brottsskadeersättning betalas för den skada det innebär att någon allvarligt kränker någon annan genom brott som innefattar ett angrepp mot dennes person, frihet eller frid. Att "ära" inte uppräknas, innebär att brottsskadeersättning inte kan betalas ut för kränkning genom något av ärekränkningsbrotten.

Vi har konstaterat att möjligheterna att sprida bilder eller andra uppgifter om andra har ökat väsentligt genom utvecklingen av internet och annan elektronisk kommunikation. Det leder till större risker för att enskilda utsätts för brott som innebär allvarliga intrång i den personliga integriteten eller skador på anseendet. Det finns därför starka skäl som talar för att utvidga möjligheten till brottsskadeersättning till att gälla när någon utsätts för ett allvarligt ärekränkningsbrott. Vi föreslår därför att rätten till brottsskadeersättning ska omfatta kränkning som sker genom grovt förtal och att brottskadeersättningen ska bestämmas enligt de regler som gäller för de brott som idag kan ge rätt till ersättning för kränkning.

Om vårt förslag om att införa en ny straffbestämmelse om olaga integritetsintrång införs i 4 kap. BrB kommer vissa brott som idag bedöms som grovt förtal i stället att falla in under bestämmelsen om olaga integritetsintrång. Det innebär en rätt till brottskadeersättning på samma sätt som för andra brott som regleras i 4 kap. BrB.

Andra frågor som vi har behandlat utan att lägga fram förslag

De förslag vi lägger fram innebär en viss utvidgning av det straffbara området samtidigt som straffbestämmelserna blir mer modernt och tydligt utformade. Det leder till att brott som kränker den personliga integriteten kan lagföras i högre utsträckning än idag. Bestämmelserna är generellt utformade och de föreslagna ändringarna innebär ett utvidgat skydd för alla som utsätts för brott mot den personliga integritetren. I det ligger också att de som utsätts för integritetskränkande brott av sexualiserad natur och de som utsätts för brott som har rasistiska motiv får ett starkare straffrättsligt skydd.

Utöver detta har vi i utredningsarbetet konstaterat att angrepp mot olika grupper av personer kan aktualisera särskilda frågeställningar.

Utifrån bl.a. olika rapporter som vi tagit del av, har vi konstaterat att olaga hot och andra integritetskränkande brott som riktar sig mot journalister, debattörer eller andra opinionsbildare förekommer ofta och kan utgöra ett hot mot yttrandefriheten. Enligt vår bedömning kan det därför finnas skäl att överväga ett förstärkt straffrättsligt skydd mot brott som sker i syfte att hindra någon från att utöva sin yttrandefrihet eller angripa någon som har utövat den rättigheten. Denna fråga ligger dock vid sidan av våra direktiv. Vi har dessutom konstaterat att det uppkommer flera principiella frågor om hur ett sådant förstärkt straffrättsligt skydd skulle kunna utformas och avgränsas. Denna fråga ryms därför inte inom vårt uppdrag.

Om någon utsätts för ett flertal nedsättande och kränkande uttalanden från olika personer kan det upplevas som ett kollektivt angrepp. Detta är till stor del förknippat med de ökade möjligheter som finns att kommunicera och uttrycka sig via internet. Genom de förslag vi lägger fram kommer sådana aspekter i större utsträckning kunna få genomslag vid straffrättsliga bedömningar, sammantaget med att de generella reglerna om gärningsmannaskap och medverkan till brott blir tillämpade. Att införa särskilda bestämmelser – tillämpliga på sådant som kan upplevas som kollektiva angrepp genom internet – har vi bedömt som svårgenomförbart och frågan måste i så fall övervägas i annat sammanhang.